

Pisanje za štampane medije

Istraživanje u novinarstvu

Metode i istraživački proces (3)

II kolokvijum

Prof.dr Velizar Sredanović

Istraživanje u novinarstvu

- **Najistaknutiji metodski-tematski postupak istraživačkog novinarstva:**
- Utvrđivanje činjenica u društvenom (socijalnom, ekonomskom, političkom) kontekstu
- Utvrđivanje odnosa činjenica i njihova konteksta
- Referisanja podataka i analize korisnika(publici)

Šema istraživanja novinara

prema Paulu Williamsu(1)

- Utvrđuje koncept istraživanja pri čemu:
  - bira teme istraživanja
  - postavlja hipoteze istraživanja
- Utvrđuje moguće izvore:
  - primarne dokumentacijske izvore
  - sekundarne dokumentacijske izvore
  - ljudski izvori
- Bira istraživačke tehnike
- Procjenjuje izvodivost
- (su)odlučuje o izvođenju istraživanja
- Izrađuje plan istraživanja...

Šema istraživanja novinara

prema Paulu Williamsu(2)

- Gradi bazu podataka
- Provodi istraživanje
- Evaluira prikupljene podatke
- Popunjava eventualne praznine u podacima
- Reevaluira prikupljene podatke
- Finalizuje rezultate istraživanja(pisanje,montaža, dopisivanje,završna evaluacija,dorada)
- Objavljuje rezultate istraživanja
- Eventualno slijedi temu
(Weinberg 1996:9-13)

Istraživanje u novinarstvu

- Novinarsko istraživanje-složeni oblik novinarskog izraza sadrži elemente drugih žanrova (izvještaja,reportaža, komenatara, intervju...))
- Istraživanje se ne bavi samo činjenicama i događajima nego:
  - preko vijesti istražuje razloge,uzroke,sl.događaje i posljedice
  - ispituje aktuelnu društvenu temu - pojavu
  - neku zajednicu(naciju,religiju,grad...)
- Novin. istraž. temi pristupa fenomenološki,višefunkcionalno
- Novin. istraž. - provodi novinar ili tim (mogući etički problemi)
- Rezultati novin.istraž. u raznovrsnim oblicima:članak,rtv prilog emisija,dokumentarni film,knjiga...hipertekst na Internetu,CD-ROM,DVD.
- Glavna tema istraž.novin. - društvena kontroverza i patologija, zato novinari moraju nezavisno od ikoga istraživati i doći do podataka i činjenica,te upoznati javnost sa njima

Etape istraživačkog procesa

- Izbor i(li) pronalaženje istraživačke teme
- Utvrđivanje potencijalnih izvora informacija
- Procjena izvodljivosti
- Ukoliko novinar ili medijska organizacija procjene da se istraživanje teme-problema može provesti, intenzivno se kreće se u istraživanje, tokom kojeg se prikupljaju podaci, dopunjavaju i ponovo evaluiraju
- Istraživački proces završava se pisanjem i objavljivanjem priče ili montiranjem i postprodukcijom / elektronski mediji/

Izbor teme, izvori informacija i procjena vrijednosti priče

- **Izvori tema, priča:** u dnevnim novinama, časopisima, radiju, tv; anonimne dojave; najbolje priče potiču od ljudi; **ključna je znatiželja**
- **Izvori informacija** su i agencije, korporacije i dr. organizacije; knjige, doktorske i magistarske disertacije, stručni članci, internet stranice...
- **Metod procjene vrijednosti**/faktori novin.tradicije, uređivačke polit./:
- **Blagovremenost**
- **Blizina**
- **Istaknutost** -VIP osobe
- **Topla ljudska priča** - o anonimnim
- **Uticaj**
- **Aktuelnost**
- **Neobičnost**
- **Sukob**

Izvori informacija

- **Materijalni**(primarni i sekundarni) i **Ljudski** (posredni i neposredni)
- **Materijalni** presudni izvori-dokumenti, snimci i fotografije
  - sekundarni izvori-"iz druge ruke", već objavljeni
  - primarni-orginalni, javni, tajni izvještaji, fotosi i sl.
- **Ljudski** :-Posredni-nijesu sudionici nego stručnjaci
  - Neposredni ljudski izvori-svjedoci i akteri predmeta koji istražuje novinar
- **"Zviždači", "Oštrači sjekira"**-motivi (ne)etični;osveta: (ne)prijatelji, gubitnici, žrtve, nevoljnici, policajci, razni stručnjaci - zbog istine ili podrške ideala demokratije ,građanskog društva...

Provjera i zaštita izvora informacija

- Provjera materijalnih izvora dokumenata- poturaju se i falsifikati
- Zaštita identiteta izvora informacija. Postoji više stepena tajnosti identiteta sagovornika(NewsLab-Univerzitet Kolumbija,SAD):
- NOT FOR ATTRIBUTION:informacije koje se ne pripisuju izvoru-razgovori , poslije kojih novinar ne smije citirati izjave i imena sagovornika.Koriste ih mposlenici PR,npr.”u Vladi smatraju” ili “poručuju iz “Montenegroairlinesa” ...”
- BACKGROUND TALK-razgovor u sjenci,kada sagovornik dozvoljava da se citira i identitifikuje ali na uopšten način,poput: “poznati ekonomski,pravni ili ... stručnjak”,”menadžer u preduzeću”, ”jedan od najbližih saradnika”...(rang izvora informacije-odgovornost)
- OFF THE RECORD-neslužbeni razgovor.Takve informacije su obično beskorisne, jer može se objaviti sadržaj razgovora bez imena.
- Stepen zaštite izvora informacije je jedan od ključnih elemenata istraživačkog novinarstva. Do koje je mjere novinar spreman štititi izvor-identitet informacija? Do suđenja,zatvora,otkaza...

Postupak kontaktiranja izvora i glavno istraživanje

- **Koncentrični krugovi**, prema Weinbergu (1996): **spoljni krug** – sekundarni, a **u unutrašnjem** primarni izvori informacija, većinom izvorni dokumenti o predmetu istraživanja; **u sredini**-ljudski izvori inf.
- **U prvom krugu: Sekundarni materijalni izvori** su lakše pristupačni (članci, internet), a utvrđuju se pravne, etičke i dr. okolnosti slučaja, uz pomoć stručnjaka **i kontakta posrednih ljudskih izvora informacija**
- Pošto provjeri neke činjenice i iscrpi izvor informacija pristupa novom redoslijedu kontaktiranja osoba, koje bi dovele do materijalnih dokaza. Jedan pogrešan potez i sve je gotovo. Zato se koristi **metod razbijanja “najslabije karike u lancu”**. Istraživanje se usmjerava na osobe koje imaju najviše razloga da progovore o slučaju (gubitnici, očajnici, žrtve, neprijatelji... razočarani sindikalci, političari, ljudi iz pravosuđa) i odaju korisne informacije.
- Razgovor s ključnim akterima ostavlja se za kraj istraživanja, kad ima dovoljno informacija za priču ili glavni protagonisti odbiju razgovarati

Glavna faza istraživanja

- **Razgovor s neposrednim ljudskim izvorima i pribavljanje primarnih materijalnih izvora su u glavnoj fazi istraživanja.** Novinar na terenu prikuplja informacije i provjerava podatke i ponovo kontaktira osobe koje je intervjuisao. Prioriteti se mijenjaju i proširuje krug informacija.
- **Proces slaganja elemenata** pojednostavljuje se isključivanjem kontradiktornosti koje opovrgavaju glavnu hipotezu istraživanja.
- **Metod širenja kruga informacija** ili **metod sniježne grude-*snowball*** metoda kada novi dokument ili osoba proširuju izvor informacija
- **Na kraju glavne faze novinar ima dovoljno informacija da zaokruži priču i plasira jasnu tezu.**
- **Kada novinar sam postane najbolji izvor informacija** i o slučaju zna toliko da na vlastita pitanja može dati odgovore sa svim dokazima **istraživanje se bliži kraju.**
- Novinar mora imati **samopouzdanje** i biti siguran da je materijal koji je prikupio potvrđuje hipotezu koju nastoji dokazati

Istraživački i formalni intervjui

- Prednosti *razgovora* uživo su i nove ideje za priču
- Istraživački intervjui se razlikuju od formalnih novinarskih intervjua
- U istraživačkim intervjuima novinaru je primarni cilj da dobije što više podataka i citata, jer sagovornici namjerno prikrivaju ili izbjegavaju prave informacije o slučaju.
- Istraživački su slabije strukturirani od formalnih razgovora: isprekidani su, neredni s pitanjima koja često mijenjaju smjer-tok. Zato prekinuti takav intervju znači da novinar ostaje bez mogućnosti da dozna više
- Upotrebljavaju se: **pitanja s otvorenim završetkom-tzv. *open-ended* pitanja**, koja podstiču konverzaciju i otvaraju prostor sagovorniku da sam odredi sadržaj i dužinu odgovora; a novinar ublaži vokabular
- **Pitanja sa zatvorenim završetkom-tzv. *close-ended***-kada se od ispitanika zahtijevaju direktni i decidirani odgovori
- Kombinacijom ove dvije vrste pitanja dolazimo do jasnijeg fokusa
- Jedna od korisnih taktika je i postavljanje zaobilaznih (pot)pitanja
- Glavni cilj je sakupljanje što većeg broja korisnih informacija, bez ličnog novinarskog unošenja, uz obećanje sagovornicima da će korektno sve prenijeti